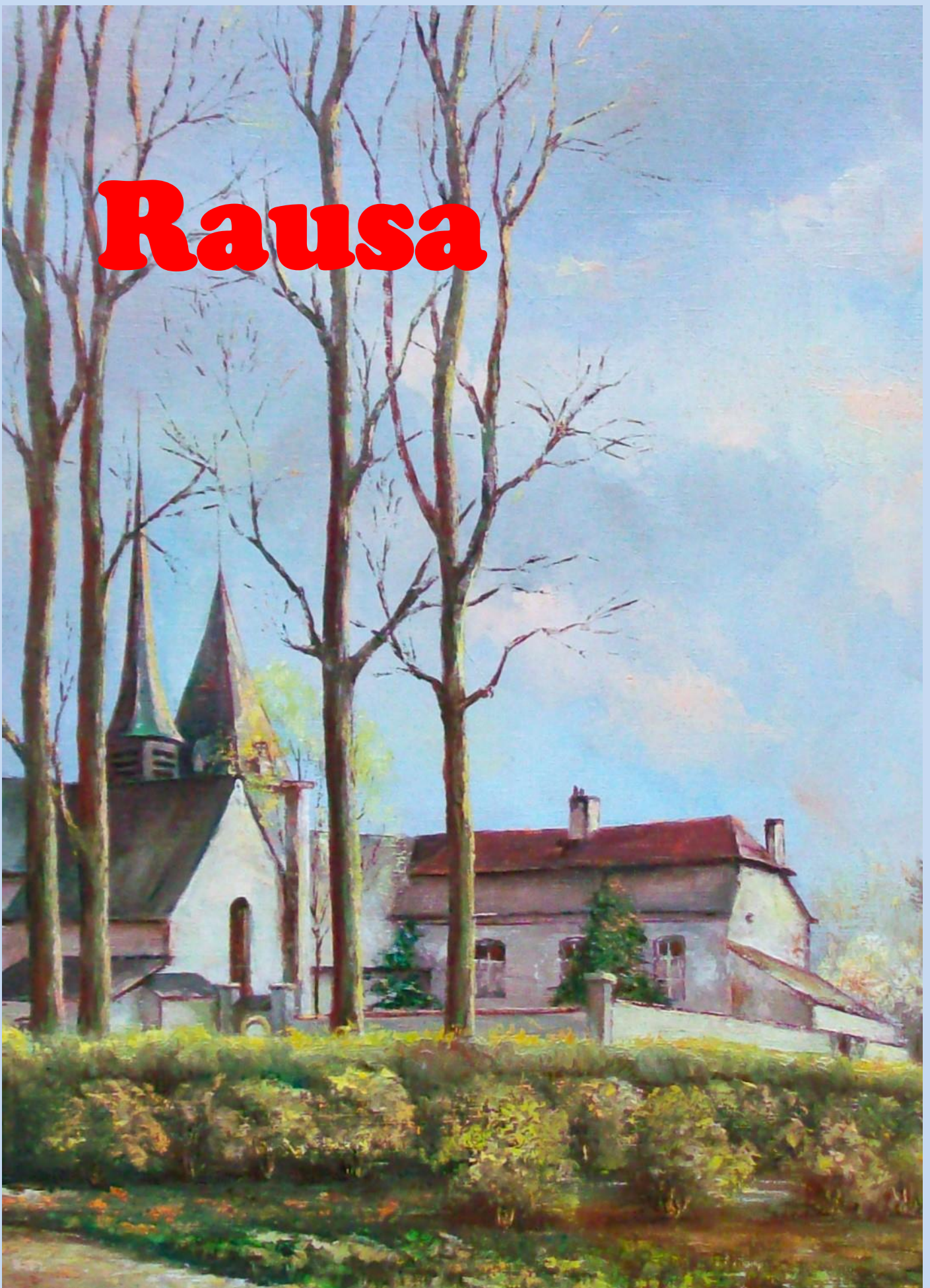

Rausa

**Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem
Verschijnt 6 maal per jaar. Elfde jaargang nr. 3, juni 2023**

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en Strij-
tem

Secretariaat en verant-
woordelijke uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer: Bart Caulier,
Willy De Smedt, Marc
Muylaert, Herman Van
Herreweghen, Rita Vande-
perre, Wanda Bellemans,
Jan De Mont, Günther De
Mel

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is verant-
woordelijk voor haar/zijn
bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een eenvoudig
bericht te sturen naar
erfgoed.rausa@gmail.com

Bankrelatie:
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande toestem-
ming van Erfgoed Rausa mag
niets uit deze uitgave worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie of op welke
andere wijze dan ook.

Rausa verschijnt in februari, april, juni, augustus, sep-
tember en december in digitale versie en op aanvraag
in gedrukte versie. De digitale nummers zijn gratis.
Wie een gedrukte versie wil, kan zich **in december
2023 abonneren** voor de volgende jaargang. **In de
loop van het jaar worden geen nieuwe gedrukte
abonnementen genoteerd.**

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil be-
zorgen is hartelijk welkom. De bijdragen graag inleve-
ren een maand voor de datum van verschijnen.

Redactieadres:

Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760 Pamel,
rausa@skynet.be, 0473 11 25 00

Abonneeradres: erfgoed.rausa@gmail.com

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	Om te beginnen
Blz. 3	Handschriftpleidooi
Blz. 4	Terugblik
Blz. 5	Te beleven bij Rausa
Blz. 6	De gouden Kluis
Blz. 8	Stamboombabbel: de familie Servranckx
Blz. 10	Een houten schooltas
Blz. 11	De dappere burgerbeschermers
Blz. 13	Prijswinnaars
Blz. 14	Anker en zonne
Blz. 17	Klap van hier (over de mankement'ën)
Blz. 18	Klap van hier (nog wat Pamel's)
Blz. 20	Allen daarheen

Op de voorpagina: 'De kerk en kluis op de Kapellewei',
schilderij van Maurice Bellemans, verzameling van Rita
Vandeperre

Handschriftpleidooi

In de schaduw van een monumentale wilde paardenkastanje, die in deze lentemaanden pronkt met opvallende, rechtopstaande witte bloeiende toortsen, lees ik een opinie-stuk in de weekendbijlage van mijn krant. De wind waait de kastanje-bloesems in mijn schoot. Ik schud ze achteloos van me af. Mijn aandacht wordt immers helemaal opgeslokt door de inhoud van de column.

De auteur bouwt een gemotiveerd pleidooi op voor de importantie van het handschrift. In deze doorgedreven digitale wereld is communiceren via het toetsenbord een evidentie. Zonder was dit tijdschrift niet tot bij u geraakt, en waren deze bladzijden maagdelijk wit gebleven.

Het digitale gemak hoeft echter het schrijven met de hand niet uit te sluiten. Integendeel, het stimuleert een leven lang onze persoonlijke computer: onze hersenen.

De mening van de auteur treft me. De herkenbaarheid van zijn woorden is groot. Als student kreeg ik de leerstof pas echt onder de knie als ik die beknopt neergepend had in een kladschrift. Soms was wat ik bij elkaar kriebelde niet eens vlot leesbaar. Het gevoel dat de leerstof 'in mijn pen' zat, hielp om het ook 'in mijn hoofd' te krijgen. Ook nu blijft dat zo. Notities nemen tijdens vergaderingen op het werk, het structureren

van de inhoud van een tekst voor dit tijdschrift: ik kies er steeds voor om eerst op papier de woorden te schetsen, te krabbelen, te proberen, te rangschikken en vorm te geven.

Vindt u ook niet dat een handgeschreven verjaardagskaart, nieuwjaarsbrief of brief aan Sinterklaas een véél grotere persoonlijke of emotionele waarde heeft dan een kort sms'je, Whatsapp-berichtje of een ander louter uit bits en bytes bestaande boodschap? Iedereen heeft een eigen stijl handschrift, dat een reflectie is van zijn of haar persoonlijkheid, stijl en emotionele toestand tijdens het schrijven.

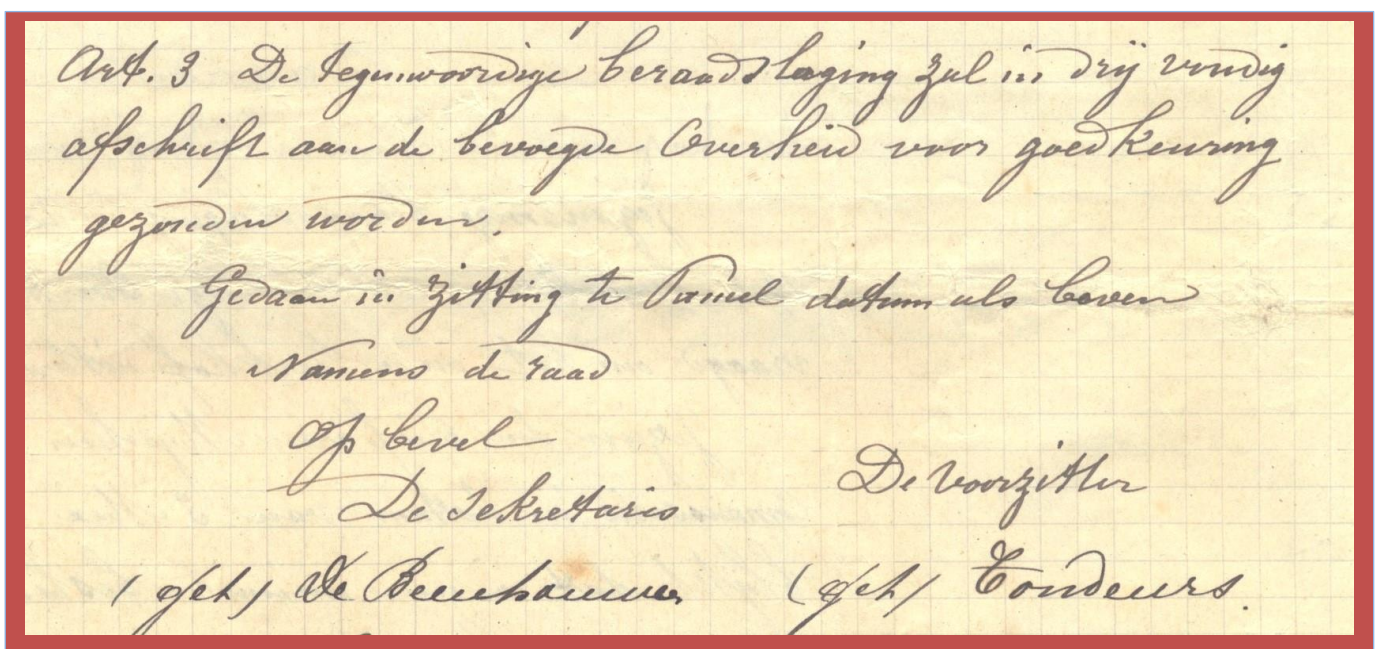
Ondertussen groeide bij mij het besef: handschrift is ook erfgoed! Veel belangrijke documenten, zoals oude religieuze teksten, literaire werken, wetenschappelijke ontdekkingen en historische verslagen, zijn in handschrift bewaard gebleven. Deze noeste handmatige arbeid biedt ons waardevolle bronnen voor historisch onderzoek.

Ons laat het toe met de regelmaat van een klok een nieuw erfgoedtijdschrift te vullen.

Veel leesplezier,

Bart Caulier

Voorzitter Erfgoed Rausa

Fragment uit een verslag van gemeentesecretaris
Jan De Beenhouwer ui 1902

Het was een boeiend Rausa-voorjaar! Wie erbij was, kan bij deze beelden even gelukkig terugblikken, wie het om een of andere reden moest missen, kan toch nog een beetje mee genieten...

1 februari, voorstelling dichtbundel Jan De Leeuw

21 maart: Nacht van de Geschiedenis, lezing door prof. Wylock (i.s.m. het Davidsfonds)

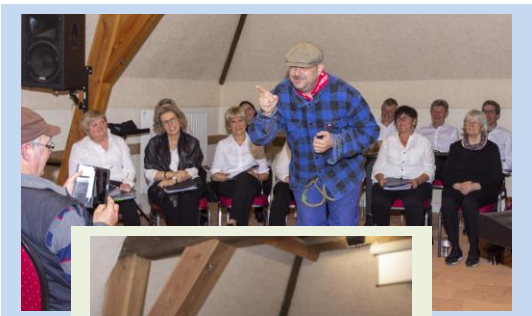
4 februari, 4 maart 1 april en 6 mei: de maandelijkse Stamboombabbel, telkens opnieuw een gezellige en leerrijke ontmoeting!

2 en 18 maart: de secretaris van Rausa wordt gehuldigd.

23 april: het was een beestig toffe Erfgoeddag!!!

Te beleven bij Rausa:

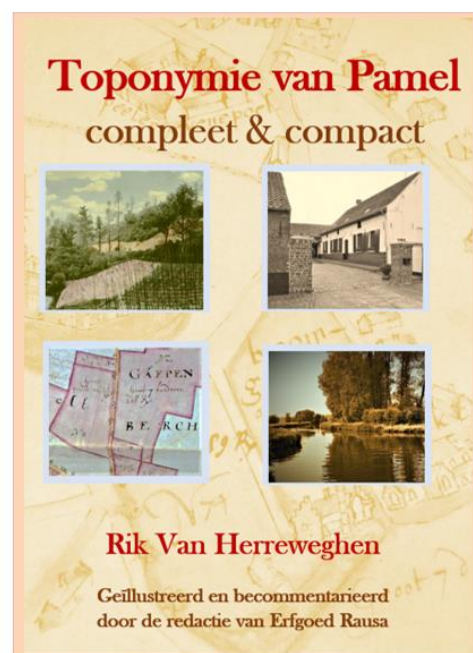
Dinsdag 6 juni
om 20 uur
Boekvoorstelling

**Sint-Martinuszaal
Strijtem**

Erfgoed Rausa zorgt ook dit jaar voor een prestigieuze publicatie! Samen met Rik Van Herreweghen maakte onze redactie een prachtig lees- en kijkboek over de eeuwenoude benamingen van Pamelse straten, velden, vijvers en weiden.

Iedereen is van harte uitgenodigd op de voorstelling in de Sint-Martinuszaal (Strijtemplein 5, Roosdaal). Naast enkele ludieke interventies en de projectie van nooit eerder getoond beeldmateriaal, zal de auteur toelichting geven over ontstaan en inhoud van het boek. Uiteraard wordt de voorstelling afgesloten met drankje!

De toegang is gratis, wil wel je aanwezigheid bevestigen via rausa@skynet.be (0473 11 25 00).

De oplage is beperkt, verzeker je NU van je exemplaar door € 30- over te schrijven op BE97 8601 1557 2549 van Erfgoed Rausa, vermelding 'Toponymie' EN je bestelling te melden op rausa@skynet.be

De gouden Kluis

Regelmatig krijgen wij op de redactie fijne suggesties van onze lezers toegestuurd. Zo vonden we enkele jaren geleden een bericht van Rita Vandeperre in onze bus. Daarin zat een foto van een knap schilderij en een bericht. Rita is de kleindochter van de vroegere Ledebergse koster Joannes Vandeperre (1882-1976). Haar vader was de zachtmoedige muzikleraar Adolf Vandeperre (1919-1991) die organist titularis was in de hertogelijke O.L.V.-kerk van Alseberg, ook haar moeder (Louisa Vanden Berghe) was een geboren en getogen Ledebergse.

Hoewel het gezin in Alseberg woonde, bleven de contacten met Ledeberg en 'den bos' warm onderhouden. Rita liep er zelfs school van '61 tot '63. Zij is ook een trouwe Rausalezer. In haar begeleidende brief stelde Rita voor om aandacht te besteden aan de vijftigste verjaardag van de ingebruikname van de Ledebergse parochiezaal, De Kluis. Als heerlijk toemaatje voegde ze dus een foto bij van het schilderij dat ook de omslag van dit Rausa-nummer siert.

Omdat ik zelf een hele tijd actief ben geweest met olieverf en canvas, herkende ik meteen de hand van de meester: Maurice Bellemans. Rita vertelde ons dat het inderdaad Maurice was die zijn ezel in de lente van 1971 in den hof van haar grootvader had neergezet, met houtskool de contouren schetste op het blanke linnen en vervolgens het kleurrijke tafereel konterfeitte. Rita kocht ter plaatse het schilderij om het aan haar ouders te schenken voor hun zilveren jubileum, het jaar nadien.

Op het kunstwerk staan de pastorie en de kerk te pronken. Van de parochiezaal nog geen spoor! De werkzaamheden aan 'de Kluis' zouden immers pas enkele maanden later van start gaan. In 1973, jawel vijftig jaar geleden, werd de zaal in gebruik genomen.

De parochiale verenigingen van Ledeberg zijn naarstig bezig met de voorbereiding van dit 'gouden' jubileum. Van Marc Nieuwborg vernamen wij overigens dat er al eerder op het jaar eens werd gefeest. Op 12 februari werd er geklonken op de erkenning van Ledeberg tot zelfstandige parochie, toen precies zestig jaar geleden. Die erkenning was destijds het slot van een bijzonder bewogen periode met hoogoplopende ruzies tussen parochianen, pastoors en kapelaans, met vurige briefwisseling tussen bisschoppen en burgemeesters.

Het blijft meer dan de moeite waard om nog eens het fascinerende boek van François De Neef uit 2004 te herlezen (825 jaar Kerk te Ledeberg, in te kijken in de Rausa-bibliotheek).

In de schaduw van de Apolloniakerk wordt het op zondag 18 juni een gezellige drukte. In de vijftigjarige parochiezaal kun je een tentoonstelling bezoeken waarin erfgoedliefhebbers zeker hun hart zullen kunnen ophalen. Er wordt bovendien ook gewandeld en vroege vogels kunnen er zelfs ontbijten. Voor meer informatie over deze activiteiten kun je aankloppen bij danielde-moortel@skynet.be (0475 38 27 84).

Maar wat de bezoekers van de tentoonstelling ook te zien krijgen is dus het schilderij van Maurice Bellemans, zowaar een idyllische herinnering aan een waardevol stuk erfgoed.

Om een kunstwerk te mogen reproduceren heb je uiteraard de toelating nodig van de eigenaar van het werk en van de artiest (of zijn nabestaanden). Dit was echter geen probleem! Wanda Bellemans, de dochter van de schilder, is ook al jaren geabonneerd op Rausa en is beroepsmatig bezig met erfgoed. Zij heeft ons dus heel enthousiast de toelating gegeven om het schilderij op te nemen in deze publicatie. Wij zijn Wanda én Rita uiteraard zeer erkentelijk hiervoor.

Bovendien gaf Wanda ons ook een kleine levensbeschrijving mee van haar vader. In afwachting dat er misschien ooit een uitvoerige biografie wordt opgemaakt over deze waardevolle Pamelse kunstenaar, geven we graag al deze introductie mee.

Maurice Bellemans zag voor het eerst de zoon opkomen boven de Poelkse velden op 14 juli 1920. Hij zou in de bosjes en velden rond de grot ravotten en Pamelaar blijven tot wanneer de liefde voor Jeanne Roobaert hem naar Ninove deed verkassen. Om het gezin met drie kinderen te onderhouden, was hij een tijd ambtenaar op het Ministerie. Later startte hij een textielonderneming op waarvan veelkleurig borduurwerk het belangrijkste kenmerk was. De artiest in hem ontwaakte. Toen zijn oudste zoon overleed, doekte hij de onderneming op en ging hij zich volledig wijden aan zijn passie, het schilderen. Hij wou de knepen van het vak leren en schreef zich in aan de Aalsterse Kunstacademie waar hij les kreeg van onder andere Jozef De Schrijver.

Hij deelde met Maurits Van Saene (ook al een Ninoofse kunstschilder met Pamelse wortels) de mening dat de eeuwenoude basisregels van het métier moesten worden geëerbiedigd. Op dat vlak tolereerde hij geen enkel excuus.

Een kunstschilder moet zijn stiel kennen... de technische kunde primeert, of het nu

over materiaal-of perspectief- of andere kennis en kunde gaat.

Hij wierp zich op als voortrekker van 'Kunstkring Variartis' en ijverde voor een Ninoofse kunstacademie. Maurice Bellemans nam regelmatig deel aan belangwekkende exposities waarin zijn doeken hingen naast die van onder andere Luc De Decker en Frans Minnaert.

Het lot heeft hem echter niet gespaard, ook zijn tweede zoon overleed op jonge leeftijd. Het verdriet tekende hem en het was er ongetwijfeld de belangrijkste oorzaak van dat hij een eerder teruggetrokken leven ging leiden. Ook het feit dat hij zich niet liet meesleuren in het commerciële spel dat vaak in de kunstwereld wordt gespeeld, maakte dat hij nooit de algemene erkenning kreeg die hij omwille van zijn kwalitatief hoogstaand oeuvre zeker verdiende.

Op de tentoonstelling van 18 juni zullen de bezoekers van de tentoonstelling in de Kluis alvast kunnen kennis maken met één van zijn knappe penseelsels.

WE

Op de foto hieronder zien we links de echtgenote van de schilder, in het midden Maurice Bellemans zelf en rechts hun dochter Wanda.

Stamboombappel: familie Servranckx

Tijdens een van onze Stamboombabbels kregen onze sterkhouders Günther De Mel en Jan De Mont het bezoek van Milan Penne, een getalenteerde jongeman uit Strijtem die geboeid luisterde naar de manier waarop Jan de oude glasnegatieven van Julie Evenspoel had bewerkt en zo Strijtemnaren van een eeuw geleden weer tot leven wakte. Op het ogenblik dat ze een foto van een mooi oud boerenhof aan het bestuderen waren, kregen ze het gezelschap van Bert (Huberte) Lauwaert en haar nicht Bernadette Barbé. Bert zei meteen: "Hé, maar dat is onze familie...!" Het was het begin van een boeiende Stamboombappel waarvan Günther deze neerslag maakte.

Huberte herkende meteen de familie Servranckx - Kestens op. Op deze prachtige foto zien we moeder Seraphine samen met haar 6 dochters en een neefje. Huberte kon op alle gezichten een naam plakken. Wij noteerden ze van links naar rechts:

Juliette, geboren te Strijtem op 21 maart 1902 als Julietta Maria Francisca Servranckx, ze had voor handelsregentes gestudeerd te Etterbeek, op 28 augustus 1927 werd ze kloosterzuster 'Marie Seraphine', van de zusters van het Kind Jezus te Nijvel. Ze overleed op 22 januari 1962 te Nijvel en werd daar bijgezet in de grafkelder van de kloostergemeenschap.

Moeder Seraphine, geboren te Pamel op 14 juni 1869 als Maria Seraphina Kestens en er gehuwd op 7 juni 1901 met Joannes Franciscus Servranckx, ze overleed te Strijtem op 12 januari 1956.

Sylvain, geboren te Pamel op 29 november 1920 als Sylvain Constance Joseph Kestens, zoon van Adolf en Marie De Ro, Sylvain was bediende bij de Buurtspoorwegen, hij overleed op jonge leeftijd te Pamel op 8 augustus 1945.

Marcella, geboren te Strijtem op 9 december 1910 als Maria Floencia Marcelina Servranckx, onderwijzeres, ongehuwd, overleden te Pamel in het Woon- en zorgcentrum Onze-Lieve-Vrouw op 6 september 2005.

Estelle, geboren te Strijtem op 9 oktober 1914 als Estella Adolphina Mathilda Servranckx, onderwijzeres, op 12 april 1948 werd ze kloosterzuster Reinildis, zuster Franciscan te Borchtlombeek, 14 april 2017 overleed ze op 102-jarige leeftijd te Strijtem.

Henriette, geboren te Strijtem op 9 januari 1907 als Hendrika Rosina Servranckx, onderwijzeres, ongehuwd, ze overleed in de Sint-Jans kliniek te Brussel op 15 oktober 1976 en werd te Strijtem begraven op 20 oktober 1976.

Maria, geboren te Strijtem op 8 september 1903 als Maria Apollonia Servranckx, lerares snit en naad. Op 16 september 1930 werd ze zuster 'Marie Seraphina', zuster der Christelijke scholen van Vorselaar. Ze koos dezelfde kloosternaam als haar zuster Juliette. Ze overleed in het ziekenhuis van Lier op 16 mei 1995 en werd begraven te Vorselaar.

Martha, geboren te Strijtem op 27 juli 1905 als Martha Maria Magdalena, overleden op 6 juni 1968 te Ukkel in de Sint-Elisabeth kliniek en begraven te Strijtem, er gehuwd op 23 mei 1929 met **Isidoor Lauwaert**, geboren als Josephus Isidorius op 18 februari 1900 te Meerbeke en te Strijtem overleden op 24 augustus 1965. Ze woonden te Strijtem in de Broekstraat.

Het boerenhof 'De Laatste Stuiver', stamhuis van de familie Servranckx aan de Strijtemse Broekstraat (foto google)

Het gezin Servranckx – Kestens woonde in de Broekstraat op een boerderij die '**De laatste Stuiver**' heette. Het gezin had 7 dochters, Maria Catharina Justina overleed op tweejarige leeftijd. (° 11/11/1908, † 21/06/1911 te Strijtem.) Vader **Jan Frans Servrancks** werd te Strijtem geboren op 23 februari 1852, en overleed er op 24 februari 1916, hij was landbouwer en voorzitter van de kerkfabriek. Het gezin schonk aan de kerk van Strijtem het kerkraam waarop St. Franciscus tot de zwaluwen spreekt.

Detail uit het glasraam met Sint- Franciscus. De kunstenaar verwerkte ook het portret van de schenkers (de familie Servranckx) in het pastorale tafereel.

Moeder Seraphine was bijna 40 jaar weduwe en heeft haar zes dochters alleen opgevoed. Drie dochters werden kloosterzuster en bijna allemaal kozen ze voor het onderwijs...

Günther De Mel

Een toemaatje...

Huberte Lauwaert, dochter van Isidoor en kleindochter van Jan-Frans Servranckx is een vaste bezoeker van de erfgoedkelder. Vaak brengt ze interessante gebruiksvorwerpen mee. Ook bij haar laatste bezoek had ze een merkwaardig object onder de arm. We stellen het voor op de volgende bladzijde...

Een houten schooltas

Jan De Mont maakte foto's van de houten schooltas van (Jan) Frans Servranckx (1852- 1916), een erfstuk dat zorgzaam wordt bewaard in de familie. In zijn onvolprezen Strijtemse geschiedenis 'Strijtem... nu en altijd', schrijft Luc Van Liedekerke dat tussen 1845 en 1876 een zekere Anselmus Steppé door het gemeentebestuur was aangesteld om les te geven aan 'arme kinderen'. Alhoewel de periode waarin Suske Servranckx school liep in deze tijdspanne past, vermoeden we dat hij als zoontje van een respectabele pachter niet tussen deze minder bedeelde scholiertjes zal hebben gezeten. Waar en bij wie hij zijn eerste woordjes heeft leren spellen en wie hem leerde tellen, hebben we niet kunnen achterhalen. Maar dat het bakje in abelenhout van 250 x 380 x 110 mm wel degelijk aan hem heeft

toebehoord, is duidelijk. In de achterwand is duidelijk 'Franciscus' in gebeiteld.

Het houten bakje werd afgedekt met een deksel dat in een groef schoof. Waterdicht zal het wel niet geweest zijn. Dat was allicht ook geen probleem, de lei en de griffel die erin werden bewaard konden wel tegen wat nattigheid. Waarschijnlijk deed de schooltas (meestal gewoon 'schrijfkas' genoemd) soms ook dienst als lessenaar, bij gebrek aan degelijke lessenaars.

Door de twee gaatjes bovenaan werd een touw geknoopt zodat de 'studentjes' het ding om de hals konden dragen.

De schrijfkas van Frans Servranckx werd achteraf gebruikt om er akten in te bewaren. Er werd toen immers nooit iets weggegooid!

WE

DANK!!!

Jan Delcour, die op onze erfgoeddag nog een boeiende uiteenzetting gaf over hondenmolens, heeft Erfgoed Rausa nog een andere dienst bewezen: hij schonk ons de prestigieuze reeks 'Histoire des environs de Bruxelles' uit 1857. Het opus magnum van de Brusselse historicus is een echt referentiewerk waarop veel geschiedkundigen een beroep doen. De hele reeks staat nu te blinken in onze bibliotheek en kan worden geraadpleegd tijdens onze maandelijkse Stamboombabel. Dankjewel Jan!!!

De dappere burgerbeschermers

We hebben het er elders in dit blad reeds over gehad: onze lezers bieden ons vaak inspiratie om een of ander onderwerp uit te diepen. Wij moeten toegeven dat wij niet altijd voor een grandioos openbarend schrijfsel kunnen zorgen. Soms moeten we te ver in de tijd teruggaan, voor andere onderwerpen zijn de bronnen te schaars en in andere gevallen heeft het te maken met schroom om te getuigen over activiteiten van de betrokkenen of hun voorgelacht. Dat laatste zal niet gelden voor het onderwerp dat Ludwig Baetens aanbracht. Op een dag stond de onvolprezen beenhouwer voor de deur met een foto waarop een groep mannen mooi geüniformeerd in het gelid stonden te poseren. Precies tien jaar geleden mochten we met Ludwig een gemakkelijker opdracht vervullen: voor het novembern timer van Rausa, jaargang 1 brachten we toen verslag uit van de laatste maal dat Ludwig en Liliane hun legendarische worsten bereidden. Zowaar een van de smakelijkste interviews uit onze carrière. Nu had hij het ons (veel) moeilijker gemaakt.

"Mijn vader is vroeger nog bij de Burgerbescherming geweest en dit is een foto uit die tijd. Zou het niet interessant zijn om hier iets over te schrijven in Rausa?"

Zowaar een duidelijke en pertinente vraag. We haalden er meteen een vergrootglas bij en, jawel, we herkenden enkele dorpsgenoten:

Maurice Vernailen, Jean Segers, Gustaaf Van Asbroeck en Albert Baetens. Verder was het gissen. Met de belofte om er 'zeker iets proberen rond te doen' verdween de foto in de stapel 'te doen'.

Af en toe werd er een uitgeknipt artikel bijgevoegd dat rechtstreeks of onrechtstreeks iets te maken had met de Burgerbescherming. Zo vonden we in een vergeeld tijdschrift waarvan de hoofding was weggeknipt een bericht over de *"noodwendigheid ener altijd inzetbaar korps dat, gezien de grote dreiging van een atoomoorlog die den oosterschen vijand aan het voorbereiden is, steeds paraat moet staan. Het in veiligheid brengen van vrouwen, kinderen en ouderlingen moeste derhalve grondig worden ingeoefend."*

Elders vond ik in een vergeten stapeltje documenten nog informatie die mij was toegestuurd toen ik mijn legerdienst moest vervullen. Daarin werd uitgelegd dat je als gewetensbezwaarde je plicht kon vervullen bij de Burgerbescherming.

De verplichting om dan drie maand langer te moeten kloppen was voor het ouderlijk gezag reden genoeg om deze keuze meteen naar de prullenmand te verwijzen.

Overigens was het vrijwillige karakter van de Burgerbescherming intussen al achterhaald. De klemtoon werd ook niet langer gelegd op het nucleaire gevaar. Het korps werd nu ingeschakeld bij natuurrampen en ander groot onheil. Overigens herbergde onze buurgemeente Liedekerke tot begin deze eeuw een belangrijke kazerne van de Burgerbescherming.

Dit stond natuurlijk allemaal ver weg van de vraag die onze vriend Ludwig ons had gesteld. Omdat er voorlopig niemand was die relevante informatie kon aanbrengen, zakte het fotootje stilaan dieper in de stapel. Om een of andere reden liet de prent me echter niet los. Ondanks het feit dat zelfs sterk uitvergroot van de foto geen zekerheid gaf over de vermoedelijk afgebeelde personen, bleef ik vergeefs naar die te kleine figuren kijken. Ook mijn eigen vader vond ik niet terug, al weet ik zeker dat hij ooit deel uitmaakte van het korps. Ik zie nog altijd de affiche aan ons venster hangen waarop een deftige heer in uniform vriendelijk glimlachend vanonder zijn helm de mensen opriep om aan te sluiten bij het Korps van de Burgerlijke Bescherming.

Het weerloze meisje dat hij stevig in zijn armen hield, was een doorslaggevend element om je meteen aan te melden. Toen wij onze eigen vader dan in zijn volledige uitrusting zagen vertrekken naar een oefening waren we uiteraard onder de indruk. Zeker toen wij op een keer een grote rampoefening mochten beleven. Het moet eind jaren vijftig geweest dat op de Ledebergse Dries een gigantische 'exerciese' werd gehouden. Plaats van het gebeuren: een groot vervallen woonhuis aan de Noord-oostkant van het plein.

'Den Iëkaat' in betere tijden, ca 1920

In Pamel sprak men van 'den Iëkaat', een verbastering van de naam van hoofdonderwijzer Jan-Baptist Van den Eeckhoudt (1824-1916) die er woonde, in de onmiddellijke nabijheid van zijn school. Na de dood van de onderwijzer zou dichter Karel van de Woestijne (1878-1929) er een tijdlang verblijven. De beroemde schrijver was een vriend des huizes bij de familie Borginon. Wie er nadien nog heeft gewoond laten we even in het midden, feit is dat het er in de jaren vijftig zeer bouwvallig bij stond.

Omdat het gemeentebestuur plannen had om het smalle voetpad dat van de Dries naar de Puttenberg leidde te verbreden tot een volwaardige straat, stond 'den Iëkaat' in de weg. Het tot de afbraak veroordeelde gebouw was dus een gedroomd decor om een grootscheepse reddingsoperatie in te simuleren. Wie de regie voerde van het spektakel, hebben we nog niet kunnen achterhalen, maar dat het iemand was met zin voor drama staat buiten kijf.

De brandweerwagen met uitgeschoven ladder stond strategisch opgesteld zodat de het massaal opgekomen publiek een goed zicht had op het huis waar uit de ramen dikke rookwolken ontsnapten. Op een paar plaatsen was zelfs vervaarlijk vuur waar te nemen. De hele ploeg 'burgerbeschermers' rende volgens een strak uitgetekend schema binnen en buiten. Op een bepaald ogenblik werd uit een van deze dampende ramen een draagberrie naar beneden gelaten. De spreker van dienst orakelde plechtig door de luidsprekers "het slachtoffer wordt naar beneden gelaten...". Ik hoorde het woord 'slachtoffer' voor het eerst in mijn leven. Toen even later ook vanuit de kelder vensters rook opsteeg, leek het even alsof er paniek uitbrak. Plots zagen we enkele mannen proestend en hoestend uit de voordeur stormen. Zij hadden een grote witte doek voor het gezicht, maar ondanks dit gezichtsbedekkend attribuut herkende ik mijn vader die met de rug tegen de muur steunend de rook uit zijn longen stond te schud- den.

Een beklijvend moment dat diep op mijn kinderlijk netvlies werd gebrand. Wanneer ik jaren later het woord 'Burgerbescherming' hoor uitspreken, roept het nog steeds het beeld op van een rokende Iëkaat en een naar adem happende vader.

Die herinneringen wakkerden echter opnieuw de overtuiging aan dat er misschien toch mensen zijn die dat schouwspel hebben meegemaakt, die zelf lid zijn geweest van het korps of die hier of daar nog een foto in een schoenendoos hebben zitten. Daarom vuren wij bij deze de vraag af op de Rausa-lezer: help ons dit verhaal te vervolledigen. Elke vorm van informatie is welkom. Misschien kunnen wij met een aantal kleine puzzelstukken, toch een aantal vragen oplossen. Op onze dankbaarheid kun je alvast rekenen. Op die van Ludwig Baetens ongetwijfeld ook.

Alle gegevens zijn welkom op rausa@skynet.be of op 0473 11 25 00.

WE

Prijzenwinnaars

Er lopen op de Rausa-redactie vaak gelukwensen binnen over de foto's waarmee wij onze artikels verluchten. Wij prijzen onszelf dan ook zalig dat wij over een ploeg bijzonder getalenteerde fotografen mogen beschikken. Dat zal iedereen kunnen getuigen die zich de nieuwe publicatie 'Toponymie van Pamel' zal aanschaffen.

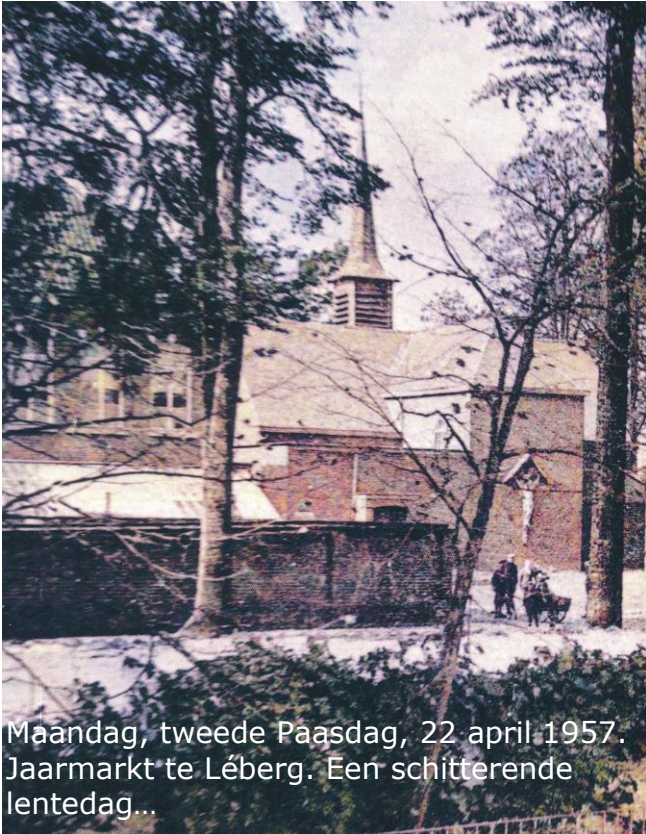
Één van onze top-'kiekjesschieters' is zonder twijfel Leo Van Vreckem. In vrijwel elke publicatie van Rausa kun je werk van hem bewonderen, maar ook de redactie van het VRT-weerbericht toont regelmatig prenten van Leo aan miljoenen kijkers (overigens is onze andere medewerker Flor Van Nuffel daar ook meermaals van de partij).

Toen de beroemde internetencyclopedie Wikipedia eind vorig jaar een fotowedstrijd uitschreef, nam Leo ook deel met twee artistieke foto's. Onze dorpsgenoot werd laureaat met een foto van de Utopia Bibliotheek van Aalst en met een prent van de bekende Stadshal van Gent.

Een dikke bravo dus voor onze creatieve dorpsgenoot. Overigens viel nog een andere Roosdaalenaar in de prijzen: Anja Meert werd gelauwerd voor een foto van het Ternatse kasteel Kruikenburg.

Foto Wikimedia

Maandag, tweede Paasdag, 22 april 1957.
Jaarmarkt te Léberg. Een schitterende
lentedag...

Van aprilse grillen in de verste verte geen sprake, hoewel af en toe een nijdige noord-oostenwind er aan herinnert dat het nog altijd voorjaar is. Maar eigenlijk kan je de maand mei al ruiken.

De Sint-Apolloniakapel van Léberg zit zoals gewoonlijk afgeladen vol voor de hoogmis. Want dat is de ingebakken stelregel, eerst de mis en daarna het plezier. Iedereen uiteraard op zijn paasbest! Want met Pasen wordt er (vooral door de vrouwen) gedefileerd met de nieuwe lentegarderobe (net zoals met Allerheiligen de nieuwe winterkleding moet worden geëtaled). Kapelaan Vanderborcht is voor één keer in zijn element en houdt een bevlogen preek. En een poos daarna volgt de eindeloze communiegang. Wat duurt de hoogmis lang vandaag! Ikzelf, één van de jongste 'krejaulen' (misdienaars), mijn neef Albert Vanderveken en Willem Borloo van op den Dries zijn vandaag de Chinese vrijwilligers. De vijf frank (rekening houdend met de inflatie sinds 1957 nu ongeveer gelijk aan één euro) die moeder mij als zakgeld heeft meegegeven, brandt in mijn zak en om de vijf minuten ga ik mij er tastend van vergewissen of ze d'r wel nog

zit. Die vijf frank is vandaag mijn te besteden kapitaal! Wat kan je er immers allemaal niet mee doen! Smokkeling (snoep) à volonté kopen bij de Weppen. Of een waterpijsstool! Of een blikken fluit! De Weppen waren de hechte familiegroep Segers uit Liedekerke-Pijnegem, door de mensen veelal smalend als 'barakkemannen' met de vinger gewezen. Maar barakkemannen of niet, het waren geboren commercianten en konden bij manier van spreken een kei het vel af stropen zonder met hun ogen te knippen. Een rit op hun paardenmolen kostte 20 centiemmen. En een tipzak met smoutebollen (van frietkoten was toen nog geen sprake) kostte amper een halve frank! Een boesting (ofte *bokking*, een gerookte en gezouten haring) 30 centiemmen. Om maar te zeggen... Stuur nu maar eens een kind met één euro zakgeld naar de kermis!

Wanneer iets na den elven het klokje eindelijk het 'amen' van de kapelaan begeleidt, beginnen de misgangers voorzichtig naar buiten te dreutelen, niet té gepresseerd, maar eens buiten blijgezind en gezellig koutend met familie burens en vrienden, maar wel allemaal met de neuzen in één richting: naar de jaarmarkt op den Dries, hierbij aangelokt door de al volop roezemoezende kermisdruchte en de jengelende kermismuziek. In de na-oorlogsjaren stonden (volgens mijn ouders) de beestenmarchands met hun Brabanders, stieren, koeien, varkens, kalveren, pluimvee, konijnen van aan de Piltèr (herberg/cinema van Fong de Vos alias Alfons Jozef Minner) tot vóór het pensionaat te discussiëren en te gesticuleren om hun waren aan te prijzen. Nu is de bezetting al een beetje minder, maar in onze ogen toch nog indrukwekkend genoeg. Dé trekpleisters voor de kinderen zijn uiteraard de jonge hondjes en katjes in de kartonnen dozen, opgevuld met gazettenpapier én natuurlijk de kooitjes met exotische vogels. De moeders en de vaders doen intussen op hun gemak de toer langs de massa kramen. De wekelijkse markt van Ninove is er niks tegen! Een laatste verloren kraam waarvoor op den Dries geen plaats meer werd gevonden, staat zelfs net voor het café van Peyper (Robert De Peyper) op de Lombeekstraat.

Staminee 'Bij Peyper'

En eens moe rondgedrenteld en sommigen bepakt en beladen met hun aankopen, zakken ze af naar één van de zes of zeven – ik wil er van af zijn – cafés in de omgeving. Zowel bij Peyper als bij Jacky, het café op de hoek van de Lombeekstraat en de Kapellestraat geven 'jazzorkesten' het beste van zichzelf. Een harmonicaspeler, een gitarist en een drummer geven er van katoen op hun podium, gewoon een aantal planken op vier lege bierbakken. Het stak nog niet zo nauw in die jaren. Urbanus zou zeggen: "En wijlen weg".

Op de sax Margriet De Wever, op accordeon (haar vader) Arthur De Wever (Tier va Mameskes) en op drums (schoonzoon) Goren Renders. Foto: Archief Team Kattoem

Op de wei achter het café van Jacky staat zelfs een 'vrolijk rad', niet meer dan een grote, gladde draaischijf. Voor het jonge volk leute gegarandeerd. Ook voor de cafébazen is deze dag een hoogdag, op commercieel gebied dan toch! Het is overal dringen en duwen. Maar dé kers op de taart is toch wel de spiegel tent, een constructie met binnenin veel spiegelglas, én strategisch geplaatst vóór het huis van Borginonges. Toegang: drie frank.

Het klepperen van de klok in de kapeltoren na de mis is het startsein geweest voor de leden van een rockbandje uit Meerbeke (zij zullen zich een jaar later 'de Doorbrekers' gaan noemen) om zich te ziel uit hun lijf te spelen. Zoals verwacht verdringt het jonge volk zich om binnen te raken. Vele jonge mannen zullen er vandaag hun eerste lief opdoen. Of alleszins toch proberen.

Toegang uiteraard verboden voor jonge snaken. Maar dat houdt ons natuurlijk niet tegen. Via een spleet in de 'bache' in de achterwand geraken wij toch binnen om ons een poos aan al die drukte en dat hormonale gedoe te staan vergapen. Maar lang interesseert ons dit niet en al gauw staan we jaloers te kijken naar de kinderen op de paardenmolen van de Weppen, net vóór 'Jeeves', de winkel van Maurits Van Saene.

Achter het moleken staat halvelings verdoken een groepje mannen te roepen en te tieren, de discussies af en toe doorspekt met een paar krachttermen. Dit trekt natuurlijk onze aandacht! Wat blijkt? Zijn ze daar toch niet 'anker en zonne' aan het spelen zeker? Een gokspel dat door het gouvernement al na de Eerste Wereldoorlog werd verboden. Het is immers een verslavend gokspel. Gokken is en blijft toch wel van alle tijden (gokken wat in Pamel 'tosjken' betekent; vermoedelijk van het Franse 'toucher' zoals in 'toucher de l'argent' of 'geld binnenrijven'). Ik heb mijn Peter Boer zaliger later eens horen zeggen "...dat er vrigger veel élen broek van élen gat emmen verspelt mè anker en zonne..".

Tot opeens de verwittiging van een uitkijk weerklinkt: "Hè és dau!". Op één, twee drie is al het geld weg, zijn de teerlingen verdwenen, het speelbordje toegeklapt en in de binnenzak van de velouren vest verdwenen, terwijl het groepje druktemakers als een troep mussen uiteen is gestoven. Inderdaad, Mienen de champetter (Dominicus De Coen) was op komst. Op zijn gemak, de handen op de rug, blijgezind en af en toe knikkend naar een buur of kennis en goedgemutst (want hij was na de mis thuis rap spek met eieren gaan eten, werken op een lege maag is immers niet te doen... en naar 't schijnt zelfs verboden van Ons Heer).

Champetter Domien De Coen

Maar Mienen was niet van gisteren en had het al direct in 't snot gehad van toen hij thuis buiten was gestapt dat er daar vóór de vitrine van Jeeves iets aan de gang was. Maar alla, tegen dat hij daar was geraakt was er niks meer te zien en daarbij op zo ne schonen dag moet ne mens al eens iets door de vingers kunnen zien.

Eens een uur of twee begint de drukte af te nemen en om een uur of drie is de spoeling al heel dun geworden. Alleen uit de spiegel-tent klinkt nog gejangel en uit de omlig-gende herbergen sijpelt nog wat kabaal door, zeker wanneer de deur af en toe open-gaat. Hoogtijd om de Puttenberg af te zak-ken want om drie uur moet ik pointeren. En daarbij, mijn geld is toch op en thuis wacht de kermistafel.

Toch nog een woordje uitleg over 'anker en zonne'

Foto Musea Brugge

Dit gokspel werd tot pakweg de jaren 1960 nog sporadisch gespeeld op kermissen en jaarmarkten maar wel nog regelmatig in meestal afgelegen cafés. Vaak werd er voor grof geld gespeeld wat soms leidde tot sociale drama's. Al in de jaren twintig werd het gokspel verboden maar uiteraard vooral wat verboden is, blijft veelal immens populair, zeker tijdens en na WO II, zo tot half de jaren 1950.

Veldwachters en rijkswachters hielden toen wel een extra oogje in het zeil. De miserie bij het volk was al groot genoeg. Wie betrapt werd op anker en zonne spelen, werd geverbaliseerd. En de straffen waren niet min.

Het spel zelf bestaat uit een spelbord en drie teerlingen, met daarop dezelfde symbolen afgebeeld. Spelers zetten geld in op een van de symbolen en werpen met de dobbelstenen. Indien de dobbelstenen dit symbool aanduiden, dan wint men het ingezette bedrag per dobbelsteen die dit symbool aanduiden. Het ingezette geld, dat na het uitbetalen op het spelbord overblijft, gaat naar de bankier. Wie de gedetailleerde spelregels nog eens wil nalezen moet maar eens gaan kijken op '<http://spelarch.vives.be/PDFspelregels/229.pdf>'.

Willy De Smedt

Arthur Van Droogenbroeck (de Skaj) en Jean Verhumst geven volle gas in de spiegel-tent op Léberg. Foto: Archief Team Kattoem

Klap van hier (over de mankement'ën)

"Een goei gezondouèd, da's 't prinsjte polsjte'... een waarheid als een koe. Maar er durft wel al eens iets mankeren. Ten behoeve van jonge dokters die in ons dorp aan de slag gaan en niet alle klachten van de patiënten kunnen begrijpen, heeft **Marc Muylaert** een korte handleiding opgemaakt.

Da motj'ën es in de gauven gevall'ën: dat meisje heeft de stuipen.

Last on d' ieëchenis: pijn aan de lies.

't Kinjeken: de fontanel.

Z' emmen alles moet'ën ooëtpakken: ze hebben de baarmoeder moeten verwijderen.

't Kieëren van de jaurn'ën: de menopauze.

Op zè wauter zijn: moeilijkheden hebben met de urinewegen.

Ik kan moejjelèk mè wouter mouken: ik heb last om te urineren.

Ze zitj me d'ën afgank: ze heeft diarree.

Do komt matteir ooët zèn oeër'ën: er komt etter uit zijn oren.

Z' eiget on 't kiekerekot: ze heeft iets aan haar baarmoeder of eierstokken.

Zië on zè spel: pijn aan de penis.

Nen boebel in zèn'ën nèk: een knobbel in zijn hals.

È kan moejjelèk afgaun: zijn stoelgang verloopt moeizaam.

'k Moen onder de plakken gaun: ik moet röntgenfoto's laten maken.

't Skiljt on de matris: het scheelt aan de baarmoeder.

't Skoup zitj mé pèllekes: het arme kind heeft roos.

Iet krouègen: een beroerte krijgen.

Van onder: de intieme delen

Een brooë: een kuitspier

Bloed pakken: bloeddruk meten en/of bloedafname.

Wiljde mè isj vazjeteer'ën: wil je mij eens onderzoeken?

Madam, ge zetj azoë (of) madam, ge zetj in poziëse: mevrouw, u bent zwanger.

Overlèstern'ën: luisteren met een stethoscoop.

Van branneg eet'ën en zwoure wouèn krou-ègde 't biesjtn'ën: van zware maaltijden en sterke wijn krijg je jicht.

Mènne knoesel stout dik: mijn enkel is gezwollen.

Vanaf na lipt'ën mé e zaksken: vanaf nu draagt hij een stoma.

Nen attak en 't es gedoun: en hartaanval en de dood volgt.

Menieër dokter, éjje iet tegen mèttekes-tnien'ën?: dokter, heb je een remedie tegen lelijke knieën?

Èm bezegen: betrekkingen hebben.

Zèn lèppe zèn veraud: huidirritatie aan de lippen.

Klap van hier (nog wat Pamels)

Een verschijnsel in het Standaard Nederlands en ook in ons dialect is dat een medeklinker zich aanpast aan een andere medeklinker die er net vóór of er net achter staat. Een eenvoudig voorbeeld: een woord als 'stofdoek' spreek je eigenlijk uit als 'stovdoek'. Onder de invloed van de 'd' van doekspreek je de 'f' van stof uit als een 'v'. Omgekeerd kan ook. In een woord als 'stofzak' spreek je de 'z' van zak uit als een 's' onder invloed van de 'f' van stof, die er aan voorafgaat. Je zegt dus 'stofsak'.

De ene klank past zich dus aan aan de andere of assimileert aan de andere (assimilatie of gelijkmaking).

Nog enkele voorbeelden:

Stofzuiger -> stofsuiger

Stofvod -> stofod

Stofblik -> stovblik.

Er bestaat ook een vergaande vorm van assimilatie. In het woord 'ronde' valt de 'd' in het dialect gewoon weg. Een 'ronde tafel' wordt 'een ronne taufel', een 'kelder' wordt 'ne keljer'.

Het omgekeerde van 'assimilatie' is 'dissimilatie' (of ongelijkmaking).

In plaats van opeenvolgende medeklinkers op elkaar te doen lijken, maak je als spreker twee dezelfde medeklinkers in elkaars buurt ongelijk. Dissimilatie gebeurt vooral in woorden waarin twee 'l'-en, twee 'r'-en of twee 'n'-en nogal snel na elkaar komen. Een van beide wordt dan vervangen door een andere klank, ook weer een l, r of n.

We geven hiernaast een reeks voorbeelden:

Alg. Nederlands

Sleutel
Lepel
Klepel
Vleugel
Schorseneer
Purper
Rabarber
Regen
Regenen
Rekenen
Branden
Afvallen
Branden
Handen
Frietvet
Marmer
Jenever
Orgel
Dorpel
Stekelbes
Tekenen
Voederen

Pamels

Sleter
Lèper
Kleper
Vleger
Skorsneel
Pilper
Rabalber
Règer
Règer'n
Rèker'n
Branden
Afvallen
Brannen
Annen
Fritfatj
Mèlber
Zjenèvel
Elger
Delper
Stekerbees
Tièker'n
Voejjer'n

Tekeningen uit 'De Dikke van Pamel' © F. Badts

Heel vaak laten we medeklinkers weg uit een woord. Dit noemt men 'deletie'. Een van de opvallendste deleties is de wegval van de 'h' aan het begin van een woord. Voorbeelden:

hemel -> emel
hand -> and.

Een andere weglating is de 'r' op het einde van een woord. Voorbeelden:

Schuur -> skie
Papier -> papie
Hier en daar -> ie en dau

Indien het volgende woord met een klinker begint, dat wordt de 'r' wel uitgesproken. Voorbeeld:

Naar Denderhoutem -> nor Atoem

Nog een andere vorm van weglating is het weglaten van de 'r' binnen in een woord.

Alg. Nederlands	Pamels
Hard	Ét
Hart	Ét
Voort	Voesj
Vers	Ves
Dorst	Dest
Borst	Best
Korst	Kest
Kerstmis	Kessemes
Zwart	Zwet
Een portie	Een poosse
Een perzik	Een pezze
Baard	Baut
Poort	Poeët
Beurs	Bezze
Vaars	Vjeis
Sport (ladder)	Spèt
Gras	Grès
Kort	Kèt
Wortel	Wettel
Paard	Pjeit
Borstel	Bèstel
Kaars	Kjeis
Markt	Mèt
Kaart	Kaut
Vaart	Vaut
Dorsen	Desken
Maart	Mjeit
Staart	Stjeit
Een kwartje	E kotj'n
Kers	Kezze
Taart	Taut
Haard	djeit
Dertien	Dettien
Dwars	Dweis
Soort	Soot
Koorts	Kesses
Stort	Stèt
Part	Paut
Niets waard	Niks weit
Vorst (koude)	Vest

Herman Van Herreweghen

Open deurdagen 2023

O.L.V. Kerk

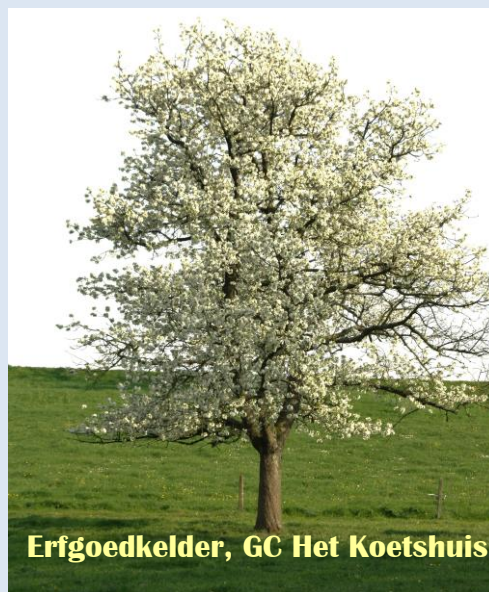
Zaterdag 3 juni
Zondag 4 juni
Zondag 6 augustus
Zondag 13 augustus
Zondag 20 augustus
Zondag 27 augustus

O.L.V. LOMBEEK

Telkens van 14u. tot 17u.

**Allen
daar-
heen!**

STAMBOOMBABELS

Erfgoedkelder, GC Het Koetshuis

**3 juni, 5 augustus, 2 september, 4 november, 2 december.
9 tot 12 uur**

Strijtem Kermis

23-24-25 juni '23

Zaterdag 24 juni '23
Wandelen voor
Jolien

Koetshuis Strijtem - Kristus Koning Straat Roosdaal
Een organisatie van wandelvrienden "De Strafste Zolen"

Inschrijven van 8u tot 13u

Afstanden: 5km gezins- en rolstoelvriendelijk
12km voor recreanten
20km voor de geëfende wandelaar

In oktober 2022, belandde de dochter van één van onze Strafste Zolen in het ziekenhuis met een zware bacteriële infectie. Als gevolg van deze strijd, verloor ze haar onderbenen en enkele vingers. Straffer dan alle strafste zolen samen is ze aan het revalideren. Om haar te steunen organiseren wij een benefietwandeling. Met het ingezamelde geld kan ze sportprotheses kopen en terug volop genieten van het leven!
Wandel jij mee?

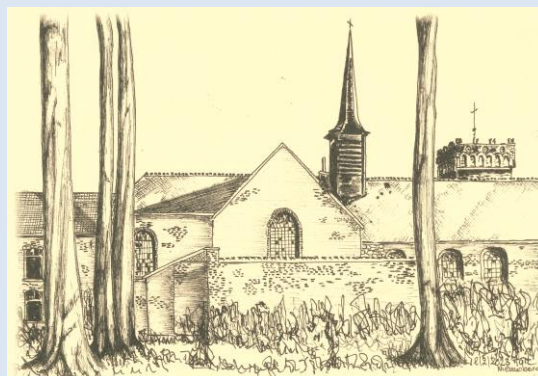
Voor het volledige programma van de kermis
zie Facebookpagina
Strijtem Kermis

Verantwoordelijke uitgever: Krijn Lemaire, Tuitenbergstraat 46 - 1750 Lunik

Zondag 18 juni
van 8 tot 16 uur:

TENTOONSTELLING

60 jaar Parochie Ledeberg
50 jaar zaal De Kluis

Tekening: Marc Nieuwborg